

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

פתרונות דיור לילדים נכים עם מוגבלות פיזית

מוגש לוועדה המיוחדת לפניות הציבור

ב' בחשוון תשע"א
10 באוקטובר 2010

כתיבה: אסף וינינגר
אישור: שמוליק חזקיה, ראש צוות
עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

הכנסת, מרכז המחקר והמידע
קריית בן-גוריון, ירושלים 91950
טל': 02 - 6408240 / 1
פקס: 02 - 6496103
www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה נכתב לבקשת הוועדה המיוחדת לפניות ציבור של הכנסת בעקבות פניית "ארגון הנכים בישראל המיוחד" (אהב"ה), בנושא הקושי של הורים לילדים נכים עם מוגבלות פיזית קשה במציאת פתרונות דיור מותאמים בעבורם. הפנייה נסבה בעיקר על משפחות שקיבלו זכאות לדירת נ"ר (נכסי רכישה) ממשד הבינוי והשיכון (להלן: המשד, או משרד השיכון) בעבור ילדם הנכה אך מתקשות לממש את זכאותן. במסמך יוצגו נתונים על מסלול דירות נ"ר וייסקרו פתרונות דיור נוספים הניתנים על-ידי משרד השיכון בעבור ילדים נכים עם מוגבלות פיזית.

1. רקע – דירות נ"ר (נכסי רכישה)¹

משרד השיכון רוכש דירות בעבור נכים רתוקים לכיסא גלגלים² שאינם סיעודיים, והם זכאים לקבלת דירה או להחלפת דירה בשיכון הציבורי ביישובים שיש בהם מחסור בדירות מתפנות מהמלאי. דירות אלה מכונות דירות נ"ר (נכסי רכישה) ורכישתן נעשית בעבור נכים הנמנים עם אחת מהקבוצות האלה:

1. **חסרי דירה**³ – נכים הרתוקים לכיסא גלגלים שהכנסתם אינה עולה על השכר הממוצע במשק;

2. **דיירי השיכון הציבורי** – כאמור בסעיף הקודם על חסרי דירה, ובלבד שהדירה שבה הנכה מתגורר אינה נגישה לכיסא גלגלים ואינה ניתנת להנגשה על-ידי מעלון או רמפה ו/או הרחבות פתחים. יצוין כי נוהל הקצאת דירות בשיכון הציבורי בעבור נכים הרתוקים לכיסא גלגלים חל על נכים בוגרים שגילם 21 ומעלה או על משפחות בגין נכות של אחד מבני-הזוג;⁴

3. **עולים** – קביעת הזכאות ומימושה נעשות על-ידי המשד לקליטת העלייה.⁵

לצורך אישור הזכאות מועברים המסמכים הרפואיים של המבקש לוועדה רפואית של משרד השיכון, והיא מכריעה אם מדובר במקרה שאינו סיעודי ואם יש הכרח בהקצאת דירה בקומת קרקע.

כאמור, הזכאות לדירת נ"ר המוצעת במסגרת השיכון הציבורי נתונה ככלל לנכים בוגרים ולמשפחות עם זה, המשד מאשר זכאות לדירת נ"ר גם בעבור ילדים נכים הרתוקים לכיסא גלגלים, ובמקרים אלה על המבקש להמציא דוח סוציאלי הכולל התייחסות ליכולת המשפחה לטפל בילד טיפול ארוך טווח ואישור שבמסגרת החינוכית שהילד שוהה בה לא נכלל מרכיב דיורי.

הזכאות לדירת נ"ר מתבטלת במקרה של סירוב לקבל דירה מתאימה מהמלאי ובמקרה שמתברר כי הזכאי אינו רתוק לכיסא גלגלים והוא מסוגל לעלות במדרגות.

מימוש הזכאות לרכישת דירת נ"ר כפוף למגבלות התקציב ונעשה על-פי סדר העדיפות שלהלן:

¹ אם לא צוין אחרת, המידע נלקח מאתר משרד הבינוי והשיכון – סיוע בדיוור, שיכון ציבורי, דירות נכסי רכישה (נ"ר),

² http://www.moch.gov.il/siyua_bedyur/shikun_tziburi/Pages/dirot_ner.aspx, כניסה: 19 בספטמבר 2010. נכה רתוק לכיסא גלגלים הוא מי שברשותו אישור ממשד הבריאות להיותו רתוק לכיסא גלגלים ואינו מסוגל לעלות במדרגות ומאשרת זכאותו להשתתפות במימון רכישת כיסא גלגלים.

³ חסר דירה הוא יחיד בגיל 21 ומעלה או משפחה (כל אחד מבני המשפחה) שאין ולא היו להם לאחר 1 ביוני 1971, בנפרד או במשותף עם אחרים, זכויות כלשהן בדירה, או בחלק מדירה, או בדירה בשלבי בנייה (לרבות רישום פורמלי).

⁴ משרד הבינוי והשיכון – נהלים, הוראה מס' 08/06 – נוהל דירות נ"ר – זכאות ותנאי רכישה, 1 באוגוסט 2006, באתר האינטרנט, http://www.moch.gov.il/SiteCollectionDocuments/nehelim/nohal_0806.pdf, כניסה: 20 בספטמבר 2010.

⁵ המשד לקליטת העלייה מאשר פתרונות לנכים עולים הרתוקים לכיסא גלגלים שזכאותם אושרה על-ידי המוסד לביטוח לאומי ומשרד הבריאות. זכאות לדירת נ"ר מאושרת על-ידי ועדת הריגים במשרד לבעלי דרגת נכות של 100% עד גיל הפנסיה. הזכאות היא למשפחות, ולא ליחידים, ועשויה להינתן בעבור כל אחד מבני המשפחה – הורים וילדים. בחודש אוקטובר 2010 היו רשומים במשרד כ-150 משפחות זכאיות הממתנות לדירת נ"ר, ובכללן משפחות שזכאותן נקבעה בשל נכות ילדם. פתרונות הדיור ניתנים במסגרת תקציב משרד השיכון.

1. בעדיפות ראשונה – זכאים הרתוקים לכיסא גלגלים ממונע על-פי אישור משרד הבריאות. נכים אלה מקבלים עדיפות ברכישת דירה בעבורם על פני זכאים אחרים הרתוקים לכיסא גלגלים שאינו ממונע.

2. בעדיפות שנייה – רכישת דירות למשפחות עם נכים הרתוקים לכיסא גלגלים, בעדיפות למשפחות עם מספר ילדים גדול יותר.

3. בעדיפות שלישית – רכישת דירות ליחידים הרתוקים לכיסא גלגלים על-פי משך ההמתנה.

על דירת נ"ר להיות בקומת קרקע או בבניין עם מעלית, שיש בו גישה נוחה לכיסא גלגלים עד הכניסה לבניין ואפשרות לרמפה או לכל פתרון מתאים אחר. איתור הדירה נעשה על-ידי הזכאים ובאחריותם, בהתאם לטבלת המחירים המיועדת לדירות נ"ר לנכים, המתעדכנת על-ידי המשרד מעת לעת. לזכאים ניתנת תקופה של 120 יום מתאריך אישור הזכאות, שבמהלכה הם יכולים לאתר דירה מתאימה ולהגיש למשרד הצעה לרכישתה. אם בתום התקופה לא אותרה דירה מתאימה הזכאים רשאים לפנות למשרד ולבקש הארכה. לאחר איתור דירה מתאימה הזכאים חותמים על התחייבות להתגורר בדירה שאיתרו אם תירכש בעבורם.

כדי שדירה תירכש במסגרת מסלול נ"ר חייבים להתקיים בה התנאים האלה: אישור מרפא בעיסוק שהיא נגישה או ניתנת להנגשה; אישור מהנדס כי היא ראויה למגורים ומצבה התחזוקתי-הנדסי "סביר"; הערכת שמאי שלפיה שוויה אינו נמוך מהמחיר המבוקש; מחירה המבוקש אינו עולה על תקרת המחיר שנקבעה לזכאי.

לאחר רכישת הדירה היא מצטרפת למלאי הדירות בשיכון הציבורי והמשתכנים משלמים בעבורה דמי שכירות חודשיים כפוף לתעריפי הדיור הציבורי.

2. מימוש הזכאות לדירות נ"ר

2.1. נתוני משרד הבינוי והשיכון

מנתונים שהועברו למרכז המחקר והמידע של הכנסת על-ידי משרד השיכון עולות העובדות שלהלן:⁶

1. בחודש ספטמבר 2010 היו רשומים במשרד השיכון כ-80 זכאים הממתינים לדירת נ"ר והם רתוקים לכיסא גלגלים, ובכללם משפחות שזכאותן נקבעה בשל נכות ילדם. יש לציין כי בנתון זה לא נכללים כ-150 זכאי המשרד לקליטת העלייה (ראו הערה 5); רוב הזכאים ממתינים לדירות בתל-אביב, בירושלים ובנתניה.⁷

2. רשימת זכאי משרד השיכון הממתינים מתעדכנת באופן שוטף ובכל שנה מצטרפים כ-30 זכאים חדשים.

⁶ אם לא צוין אחרת, המידע התקבל ממיכאלה גרוזון, סגנית מנהל אגף אכלוס במשרד הבינוי והשיכון, מכתב, 12 בספטמבר 2010.

⁷ רונן כהן, ראש תחום פרט וחריגים באגף אכלוס של משרד הבינוי והשיכון, שיחת טלפון, 20 באוקטובר 2010.

3. בשבע השנים הקודמות היה קצב רכישת הדירות כ-30 בשנה, אך מתחילת שנת 2010 ועד סוף יולי נרכשו יותר מ-40 דירות.⁸ בנתון זה נכללים הן זכאי משרד השיכון והן זכאי המשרד לקליטת העלייה.

לא עלה בידי משרד השיכון להציג לפנינו נתונים על מספר הזכאים הממתיינים לדירת נ"ר בגין נכות ילדם. בתשובת המשרד על פנייתנו נכתב כי **"ברוב תוכניות הסיוע אין בידי המשרד נתונים סטטיסטיים המבחינים בין זכאים נכים לאחרים, וקל וחומר שלא בין מבקשי סיוע שהם נכים לבין זכאים בגין ילדיהם"**.

כאמור, דירת נ"ר נרכשת על-ידי משרד השיכון בהתאם לטבלת מחירים המתעדכנת מעת לעת.⁹ להלן טבלת תקרת מחירי דירות נ"ר (בש"ח), שעודכנה לאחרונה בחודש אוגוסט 2010:¹⁰ יצוין כי אין בטבלה הבחנה בין זכאים בוגרים ובין הורים שזכאותם נקבעה בגין נכות ילדם.

יישוב זכאות ¹¹	יחיד או משפחה עד 3 ילדים	משפחה עם 4 ילדים ויותר	משפחה עם 8 ילדים ויותר עד גיל 18
אור-יהודה	738,000	1,267,000	1,584,000
אשדוד	697,000	1,025,000	1,282,000
בית-שמש	746,000	996,000	1,245,000
בני-ברק	945,000	1,229,000	1,537,000
בת-ים	796,000	1,139,000	1,424,000
גבעתיים	1,116,000	1,485,000	1,856,000
הוד-השרון	1,102,000	1,514,000	1,892,000
חולון	847,000	1,179,000	1,473,000
חיפה	500,000	919,000	1,149,000
יבנה	747,000	1,044,000	1,305,000
ירושלים	1,076,000	1,463,000	1,829,000
כפר-סבא	1,057,000	1,431,000	1,789,000
לוד	500,000	647,000	809,000

⁸ לדברי רוני כהן, ראש תחום פרט וחריגים באגף האכלוס של משרד הבינוי והשיכון, בכל שנה נמצאים עוד כחמישה פתרונות דיור במלאי הדירות הקיימות שהתפנו מדייריהן.

⁹ תקרת המחיר לדירת נ"ר נקבעת כיום על-פי המחיר החציוני של כלל עסקאות הנדל"ן למגורים בעיר מסוימת בשנה קלנדרית (לפי גודל הדירה), לאחר ניפוי העסקאות במחירים הנמוכים, בהצמדה למדד יוני של אותה שנה. כיום טבלת המחירים מתעדכנת אחת לשנה, אולם לאחרונה הוחלט במשרד השיכון שהטבלה תעודכן אחת לחצי שנה.

¹⁰ את הנתונים מסר רוני כהן, ראש תחום פרט וחריגים באגף האכלוס של משרד הבינוי והשיכון, באמצעות פקס, 14 בספטמבר 2010. במחירים נכללת תוספת 5% בעבור המקרים שבהם ניתן אישור חריג לרכישת דירה שחורגת בשיעור זה ממחיר התקרה אך עומדת בגבול הערכת השמאי.

¹¹ זכאות לדירה בשכירות בשיכון הציבורי ניתנת ביישוב המגורים של מבקש הסיוע. אם מבוקשת דירת נ"ר ביישוב שאינו מופיע בטבלת המחירים, המשרד מחשב את תקרת המחיר על-פי הנוסחה המוצגת לעיל בהערה 9.

יישוב זכאות ¹¹	יחיד או משפחה עד 3 ילדים	משפחה עם 4 ילדים ויותר	משפחה עם 8 ילדים ויותר עד גיל 18
נתניה	786,000	1,175,000	1,469,000
פתח-תקווה	876,000	1,295,000	1,619,000
הקריות	420,000	666,000	832,000
ראש-העין	991,000	1,187,000	1,483,000
ראשון-לציון	913,000	1,282,000	1,602,000
רחובות	755,000	1,167,000	1,459,000
רמלה	565,000	794,000	992,000
רמת-גן	1,102,000	1,485,000	1,856,000
רמת-השרון	1,057,000	1,431,000	1,789,000
תל-אביב	1,102,000	1,485,000	1,856,000

נציגי הנכים טוענים כי תקרת המחירים אינה משקפת את המציאות בשוק הנדל"ן ולכן אין אפשרות למצוא דירה המתאימה לצרכים של נכה הרתוק לכיסא גלגלים. משרד השיכון משיב על טענה זו שאין בתקרת המחירים חסם בפני רכישה, אך לעתים נוצרת בעיה כאשר זכאים מעוניינים להתגורר באזורים מסוימים שעלות הדירות בהם גבוהה מעלות הדירות באזורים אחרים באותו יישוב.¹²

בטבלה שלהלן מוצג היקף התקציב (בהרשאה להתחייב) המיועד לרכישת דירות נ"ר בעבור נכים בשנים 2001–2010 (במיליוני ש"ח):¹³

2001	73.1
2002	80.9
2003	51
2004	42.1
2005	31.1
2006	28.9
2007	31.5
2008	77.3
2009	24.4
2010	21 (לא סופי)

¹² רוני כהן, ראש תחום פרט וחריגים באגף האכלוס של משרד הבינוי והשיכון, שיחת טלפון, 14 בספטמבר 2010.

¹³ מיכאלה גרזון, סגנית מנהל אגף האכלוס במשרד הבינוי והשיכון, מכתב, 12 בספטמבר 2010.

מהנתונים עולה כי פרט לעלייה חד-פעמית בשנת 2008 הצטמצם תקציב המשרד המיועד לדירות נ"ר באופן עקבי וניכר במהלך השנים, ובשנת 2009 הוא היה כ-30% מהתקציב לשנת 2001. לדברי מיכאלה גרזון, סגנית מנהל אגף האכלוס במשרד הבינוי והשיכון, "במוקדם או במאוחר, בהתאם למהירות התגובה של הנכים, התקציב מנוצל במלואו".¹⁴

בפברואר 2010 הודיע משרד השיכון על יציאה למבצע רכישת דירות נ"ר כדי לפתור את המצוקה הקשה של נכים ושל משפחות במצוקה קשה עם ילדים שאושרה זכאותן לדירות נ"ר.¹⁵ עלות רכישת הדירות הוערכה בכ-250 מיליון ש"ח. באותה הזדמנות הודיע משרד השיכון כי ייפתח מסלול נוסף, שיאפשר לנכים לקבל משכנתה למימון הרכישה של דירה, שייכלל בה מרכיב של מענק בגובה כמחצית ממחיר הדירה, כשהם רוכשים דירה בשוק החופשי המתאימה לצורכיהם. לא התקבלו ממשרד השיכון נתונים שיש בהם התייחסות להודעה זו, אולם נמסר כי בכוונת המשרד להעמיד תקציב ייעודי ממקורותיו כדי להגדיל את מספר הדירות הנרכשות בעבור נכים.¹⁶

2.2. דוח מבקר המדינה¹⁷

מבקר המדינה בדק בשנת 2008 את התנהלות משרד השיכון בכל הקשור למסלול דירות נ"ר, ולפי הדוח "מציאת דירה שתתאים לרכישה עבור הזכאים לדירות נ"ר כרוכה בקשיים רבים; המשרד פוסל דירות רבות המוצעות למכירה בשוק הפרטי בשל תוספות בנייה לא חוקיות, בעיות רישום, אי-התאמה לצורכי הנכה, מצבן הפיזי, מחירן הגבוה וכיוצא באלה. הדירות המוצעות נמכרות לעתים לפני שהמשרד מסיים את בדיקותיו ומקבל את החלטותיו בדבר רכישתן".

בבדיקת מבקר המדינה עלו גם הממצאים שלהלן:

- גידול במספר הזכאים הממתינים – לדברי המבקר "נוצר פער גדול שהולך ומתרחב בין מספר הממתינים ובין מספר הפתרונויות שהמשרד מספק". יצוין כי בעת הבדיקה היה מספר הזכאים הממתינים כ-100, ומאז הצטמצם מספרם, וכיום ממתינים כ-80 זכאים.
- פחות בתקציב לרכישת דירות נ"ר – לפי ממצאי המבקר, בשנים 1999–2008 פחתו התקציבים לדירות נ"ר בהתמדה. ממצא זה מתיישב עם טבלת התקציב לרכישת דירות נ"ר שהוצגה לעיל, ולפיה נמשכה הירידה גם בשנים 2009–2010.
- בדיקה מדגמית של 12 תיקים של זכאים הממתינים לדירת נ"ר העלתה כי מחצית הזכאים המתונו במועד הביקורת לרכישת דירה שישה חודשים עד שנה וחצי ממועד זכאותם, והשאר המתונו ארבע עד 11 שנים.

מסקנת מבקר המדינה הייתה כי "מן הראוי שהמשרד יבחן את יכולתו למלא את תפקידו במסגרת המשאבים העומדים לרשותו ובמידת הצורך על המשרד לפעול להעלאת נושא אי-העמידה ביעדי לדיון בממשלה". כמו כן הוסיף המבקר כי "מן הראוי שהמשרד יבחן מדי פעם את מדיניותו בנושא זה", שכן "עליו להיות ער יותר למתרחש בשוק הדירות ולהתאים את המחיר המוקצב לרכישת דירה לשינויים

¹⁴ מיכאלה גרזון, סגנית מנהל אגף האכלוס במשרד הבינוי והשיכון, מכתב, 12 בספטמבר 2010.

¹⁵ משרד הבינוי והשיכון, מבצע לרכישת דירות עבור נכים ומשפחות מצוקה בידי משרד הבינוי והשיכון, הודעה לעיתונות, 7 בפברואר 2010. המבצע נועד לכ-105 נכים וכ-170 משפחות במצוקה קשה עם ילדים.

¹⁶ מיכאלה גרזון, סגנית מנהל אגף האכלוס במשרד הבינוי והשיכון, מכתב, 12 בספטמבר 2010.

¹⁷ מתוך: משרד מבקר המדינה, דוח שנתי 59, לשנת 2008 ולחשבונות שנת הכספים 2007 (הדוח המלא).

החלים בו".¹⁸ המבקר קרא למשרד השיכון לעמוד בקשר הדוק יותר עם הזכאים לכל אורך הדרך ולהושיט להם עזרה בכל שלב ושלב של תהליך איתור דירה ורכישתה. בהקשר זה יש לציין כי לאחרונה החל המשרד לשתף פעולה עם ארגון "יד שרה", המפעיל מתנדבים בסיוע לנכים בתהליך איתור ורכישת דירה.

3. פתרונות דיור נוספים לילדים נכים עם מוגבלות פיזית

משרד השיכון מגדיר ילד נכה: רווק חסר דירה שטרם מלאו לו 21 שנים והוא סמוך על שולחנם של הוריו. הסיוע לילד נכה ניתן באחת משלוש דרכים:

1. **סיוע במימון שכר דירה**¹⁹ – ילד נכה שהגיע לגיל 18 זכאי להשתתפות בשכר דירה בכל יישובי הארץ לפי בחירתו. באפשרותו לממש את זכאותו בדירת קרוב משפחה מדרגה ראשונה (אב, אם, אח או אחות), בתנאי שהדירה הותאמה לצרכיו המיוחדים.

2. **הקצאת דירות בשיכון הציבורי**²⁰ – נוהל הקצאת דירות לנכים בשיכון הציבורי מתייחס ברובו לזכאים בוגרים מעל גיל 21, אולם יש בו סעיף אחד המתייחס גם לילדים נכים; לפי הנוהל (אולי: סעיף זה), זוג נשוי שבו אחד מבני-הזוג זכאי לקצבת אי-השתכרות יציבה בשיעור 75% או יותר, אם הוא מקבל קצבה מהמוסד לביטוח לאומי כמשפחה, וסך כל הכנסות המשפחה אינן עולות על ההכנסה המזכה בדירה בשכירות בשיכון הציבורי, ולזוג ילד אחד לפחות המקבל גמלת נכות בשיעור 100% מהמוסד לביטוח לאומי, יהיה זכאי לדירה בשיכון הציבורי.

3. **התאמת דירה למוגבלים בניידות**²¹ – במסגרת נוהל הסיוע בשיפור תנאי הדיור למוגבלים בניידותם זכאים הורים לילד נכה שתנועתו או תפקודו מוגבלים עקב מחלה או פגיעה במערכת מוטורית (רתוק לכיסא גלגלים, מתהלך בעזרת פרוטזות, מכשירים, קביים וכדומה)²² לסיוע בהתאמת הדירה שבבעלותם, או בדמי מפתח, בשיכון הציבורי, או בדירה בבעלות של קרוב משפחה אחר מדרגה ראשונה (אח, אחות, סב, סבתא) שהזכאי מתגורר בה בקביעות. במסגרת זו מאושר סיוע לשינויים ו/או שיפוצים חיוניים בדירה באחת או יותר מהדרכים האלה: התאמת הפתחים על-ידי הרחבתם או על-ידי הוספת פתחים חדשים בדירה לצורך מעבר עגלת נכים או מכשירי הליכה; שינויים או תוספות חיוניים במבנה השירותים הסניטריים; בניית שבילים או משטחי גישה לעגלת נכים, כולל מעקות ותמיכות; התאמות במטבח; התקנת מעלון. הסיוע הוא שילוב של הלוואה בריבית ומענק, כך שככל שההכנסה נמוכה וגודל הדירה קטן גדל שיעור המענק, בהתאם לגודל המשפחה. אם התאמת הדירה נעשית בדירת שיכון ציבורי, ניתן הסיוע במלואו כמענק.

¹⁸ הבדיקה העלתה שבשנת 2008 עדכן משרד השיכון פעמיים את תקרת המחירים לרכישת דירות נ"ר, באפריל ובזמן הביקורת, באוגוסט 2008, אך משנת 2003 עד אפריל 2008 לא עודכן המחיר כלל. לדברי מבקר המדינה, אי-עדכון המחירים במשך תקופה ארוכה גרם לכך שהזכאים התקשו לרכוש דירות בשל אי-התאמת התקציב שהועמד לרשותם לתנאי השוק.

¹⁹ מיכאלה גרזון, סגנית מנהל אגף אכלוס במשרד הבינוי והשיכון, מכתב, 12 בספטמבר 2010.

²⁰ משרד הבינוי והשיכון, נהלים, הוראה מס' 08/05 – נוהל הקצאת דירות בשכירות בשיכון הציבורי, 18 ביולי 2007, באתר האינטרנט, http://www.moch.gov.il/SiteCollectionDocuments/nehelim/nohal_0805.pdf, כניסה: 20 בספטמבר 2010.

²¹ שם, הוראה מס' 08/10 – נוהל סיוע לשיפור תנאי הדיור למוגבלים בניידותם, 16 במרס 2006, באתר האינטרנט, http://www.moch.gov.il/SiteCollectionDocuments/nehelim/nohal_0810.pdf, כניסה: 20 בספטמבר 2010.

²² במסגרת נוהל זה לא זכאים לסיוע ילדים שנפגעו בפעולות איבה והוכרו על-ידי המוסד לביטוח לאומי וגם לא ילדים שנפגעו בתאונות דרכים.

מקורות

דוחות ומסמכים

- משרד מבקר המדינה, דוח שנתי 59, לשנת 2008 ולחשבונות שנת הכספים 2007 (הדוח המלא).
- משרד הבינוי והשיכון, הוראה מס' 08/06 – נוהל דירות נ"ר – זכאות ותנאי רכישה.
- משרד הבינוי והשיכון, הוראה מס' 08/05 – נוהל הקצאת דירות בשכירות בשיכון הציבורי.
- משרד הבינוי והשיכון, הוראה מס' 08/10 – נוהל סיוע לשיפור תנאי הדיור למוגבלים בניידותם.

שיחות טלפון ומכתבים

- גרזון מיכאלה, סגנית מנהל אגף האכלוס במשרד הבינוי והשיכון.
- כהן רונו, ראש תחום פרט וחריגים באגף האכלוס של משרד הבינוי והשיכון.
- פוריס ג'סיקה, רכזת בכירה – לשכת סמנכ"ל דיור במשרד לקליטת העלייה.

אתרי אינטרנט ושונות

- אתר האינטרנט של משרד הבינוי והשיכון, www.moch.gov.il.
- משרד הבינוי והשיכון, מבצע לרכישת דירות עבור נכים ומשפחות מצוקה בידי משרד הבינוי והשיכון, הודעה לעיתונות, 7 בפברואר 2010.

